

ženy, tentokrát zejména Ida Jarníková v Čechách a Anna Süssová na Moravě. Byly to reformátorky, které se snažily pro českou předškolní pedagogiku formulovat zásady svobodného vývoje dítěte a koncipovat mateřskou školu jako prostředí spíše rodinné než školské.

Není možné pominout ani druhou polovinu 20. století, kdy ideologické zásahy do předškolní pedagogiky a inspirace Sovětským svazem jako naším vzorem se odrazila v nově formulovaném poslání mateřských škol. Nejen péče o dítě a podpora žen – matek, jichž bylo potřeba v pracovním zapojení do budování národního hospodářství, ale také svého druhu nedůvěra v to, že rodina bude předávat svým dětem novou komunistickou ideologii dostatečně, stály za velkým kvantitativním nárůstem začlenění malých dětí do mateřských škol. Začaly se v nich vychovávat, jak se tehdy říkalo, „výhonky komunismu“.

Když potom v 70. letech byla zkrácena školní docházka na primárním stupni základní školy z pěti na čtyři roky, znamenalo to závazek také pro mateřské školy: bylo třeba cíleněji a příměji připravovat děti na povinnou školní docházku. Řečeno metaforicky, ale současně realisticky, v mateřských školách začalo období „množinové matematiky“ s mnoha úkoly pro všechny a malým prostorem pro děti, aby si volně hrály.

Není divu, že když vše skončilo sametovou revolucí, přišla zpochybnění role mateřských škol ve společnosti z různých stran. Znovu se otevřela otázka, zda má být mateřská škola spíše vzdělávací, nebo sociální institucí. Někteří se chtěli vrátit k tradiční rodině s klasickým uspořádáním pečující matky v domácnosti a rodinu ekonomicky zajišťujícím otcem, mnozí zdůrazňovali, že prostě kvalita péče o děti v mateřských školách nemůže soutěžit s kvalitou péče rodinné, jiní zase říkali pryč od závazných a zavazujících osnov pro mateřské školy. Jistě i razantní snížení porodnosti v 90. letech sehrálo svoji roli ve faktu, že mateřských škol ubývalo.

Ne ale na dlouho. Po nejistotách 90. let přišla důkladná analýza stavu předškolní výchovy u nás, v níž významnou úlohu sehráli experti OECD. Byla publikována v roce 2000 jako *Národní zpráva o stavu předškolní výchovy v ČR*, v mezinárodním měřítku v roce 2001 jako součást první ze série publikací

Starting Strong. Česká republika získala možnost mezinárodního srovnání a řadu inspirujících poznatků. Jedním z nich bylo, že bude užitečné vytvořit pro mateřské školy program, který bude dostatečně volný, aby se s ním na úrovni jednotlivých škol dalo tvořivě pracovat, ale současně bude vymezovat to nejdůležitější, čeho by se předškolním dětem mělo v mateřských školách dostat. Všichni jej známe v podobě *Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání* a také víme, že v současnosti je čas na jeho revize, byť byl pedagogickou veřejností přijat vcelku vstřícně a po různých peripetiích se s ním učitelky již naučily pracovat.

Ale vývoj mateřských škol jde dál. Dnes se zdůrazňuje téma **kvality předškolního vzdělávání** a je to tak dobře. Hledáme indikátory kvality v podobě vysoce kvalifikovaných pedagogů, optimálních podmínek pro jejich práci, efektivního řízení či zapojení rodin. Hledáme cesty, jak kvality dosáhnout a v čem vlastně spočívá. To je možné vidět jako dobrý začátek pohledu do budoucnosti.

Nikdo dnes nezpochybňuje význam mateřských škol. Jejich role ve společnosti je posílena i pro mnohé kontroverzním ustanovením povinného předškolního vzdělávání pro děti ve věku pěti let. A pro jiné ještě kontroverznějším návrhem, aby do mateřských škol byly začleňovány děti ve věku dvou let. Prostě doba veřejného/institucionálního vzdělávání se v našich životech prodlužuje, a to jak z hlediska věku „nahoru“, tak „dolů“. Máme tu koncept celoživotního učení pro všechny i koncept rovných vzdělávacích příležitostí a předškolní vzdělávání v obou těchto konceptech má významné postavení. Předpokládejme, že tomu tak bude i v budoucnosti.

Dostupnost mateřských škol je u nás prakticky univerzální pro všechny děti příslušného věku. A všechno to začalo před sto padesáti lety tou jednou jedinou u Svatého Jakuba...

Český výbor OMEP – Světové organizace pro předškolní výchovu vnímá 150. výročí založení první české mateřské školy v Praze v roce 1869 jak dobrou příležitost k tomu, aby byl význam předškolního vzdělávání u nás ještě více podtržen. Proto přišel s iniciativou ustanovit 17. leden jako Den mateřských škol. Následovali bychom tak např. Slovensko nebo Polsko.

prof. PhDr. Milada Rabušicová, Dr., předsedkyně OMEP ČR